

Vzgojni zavodi na prelomu tisočletja

Residential treatment institutions at the turn of the millennium

Vinko Skalar

Povzetek

Vinko Skalar, dr. psih., Pedagoška fakulteta v Ljubljani, Kardeljeva pl. 16, 1000 Ljubljana.

Na prelomu tisočletja smo se pri obravnavanju mladostnih prestopnikov znašli v konceptualni zmedi. Družbeno politični dejavniki, ki imajo v rokah vzvode oblasti, še vedno verjamejo, da bi bilo mogoče zajeziiti naraščajočo kriminaliteto in socialno patologijo med mladimi z doslednim nadzorovanjem in strogim in pravičnim kaznovanjem, čeprav takšne usmeritve v razvitem svetu v zadnjih petindvajset letih niso dale pozitivnih rezultatov in je kriminaliteta, skupaj s socialno patologijo med mladimi, vseskozi nenehno naraščala. Del strokovne javnosti se zavzema za dosledno spoštovanje človekovih pravic in za izobraževanje storilcev kaznivih dejanj, kar naj bi prispevalo najprej k ohranitvi njihovega osebnega dostojanstva, odpira pa jim tudi stvarne življenjske perspektive za čas po prestani kazni. Med strokovnjaki je tudi veliko tistih, ki se zavzemajo za uporabo terapevtskih metod, še posebej tim. kognitivnih vedenjskih terapevtskih modelov in metod. Del strokovne javnosti daje prednost kompleksnemu pedagoškemu pristopu, ki gradi svoje programe obravnavanja na stiku, na zaupanju in bližini, na pozitivnem odnosu in na človeških in civilizacijskih vrednotah, ki jih je mogoče posredovati mladim s težavami v socialni integraciji v neposrednem osebnem odnosu in hkrati profesionalnem delovanju pedagoških de-

lavcev. Ta, zadnja alternativa, se bo (po avtorjevem mnenju) prej ali slej izkazala za edino ustrezno in perspektivno.

Ključne besede: prestopništvo, tretman, vzgojni zavod

Abstract

At the turn of the millennium we have found ourselves in a conceptual confusion in dealing with juvenile delinquents. The political factors who hold the power still believe it is possible to stop the flood of ever growing crime and social pathology in young people by a consistent control, and strict yet just punishment system even though in the developed countries such preferences have not shown any positive results in the last twenty-five years while crime and social pathology in young people have been on the increase. Among experts, some support strict respect for human rights and such a training program for juvenile delinquents that can help them maintain their personal dignity and also open up realistic expectations for the time after their release. Other experts believe in therapeutic methods, especially in the cognitive behavioural therapeutic models and methods. Another group of experts, however, advocate a complex educational approach which is built on contacts, trust, closeness, positive attitude and human and civilisation values that can be passed on to young people with problems in their social integration through personal contacts and professional work of educational staff. The latter alternative will, in author's view, sooner or later prove itself to be the only suitable and productive.

Key words: juvenile delinquency, treatment, residential treatment institutions

O tem, kam vzgojni zavodi v prihodnje, je bilo nanizanih nekaj misli v zaključnem delu članka "Vzgojne ustanove na prehodu v poindustrijsko družbo" (Skalar, 1998).

V omenjenem članku pisec opozarja na nevarnosti in na škodljive posledice, če bi se odzivali panično in iracionalno na zvišanje kriminalitete v zadnjih nekaj letih, na širitev nasilja, na razraščanje narko-

manije in alkoholizma in na številne druge socialnopatološke pojave, ki so še posebej značilni za države v tranziciji, če bi na težje obvladljive otroke in mladostnike v vzgojnih ustanovah reagirali s krepitvijo represije, z zapiranjem vzgojnih ustanov, z ograjevanjem in s tehničnim izpopolnjevanjem nadzorovanja. Predvsem bi bilo vprašljivo in problematično, če bi se za takšne ukrepe odločali administrativno – politično, brez pred tem verificiranih strokovnih podlag.

Avtor nadalje opozarja, da bi bilo treba opraviti temeljito analizo konceptov vzgojnih programov in uveljavljene prakse v vzgojnih ustanovah. Zadnja takšna analiza je bila namreč opravljena davnega leta 1982, opravil pa jo je Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti univerze v Ljubljani s sodelavci. Ponovna analiza bi bila nujna, ker so se v 16 letih bistveno spremenile družbene razmere, prav tako vsebina in količina socialne patologije mladih, s tem pa tudi populacija mladostnikov v vzgojnih ustanovah. Medtem nam je tudi znanost pomagala do novih znanj in spoznanj, do novih uvidov pa tudi do novih metod in modelov obravnavanja mladoletnih prestopnikov.

V članku avtor zapiše še tri misli. Prva se nanaša na diferenciacijo in individualizacijo, ki bi ju bilo treba uveljaviti kot načelo pri vzgojnem delu v prihodnje. Naslednja se nanaša na potrebo po bogatejših vsebinah pedagoškega dela, da bi bil vsak dan bolj izpolnjen in privlačen za mladostnike. Tretja pa se nanaša na potrebo po profesionalizaciji socialnopedagoškega dela, ki bi moralo v prihodnje nadomestiti še vedno prenaglašeno administrativno – nadzorno vlogo vzgojiteljev v vzgojnih ustanovah.

Misli v omenjenem članku so podane na splošno, deklarativno, vse pa se nanašajo na vizijo vzgojnih zavodov v prihodnje.

V želji, da bi bila vizija podana podrobneje in bolj utemeljeno, sem za to priložnost, za ta članek, pregledal precej tuje literature, predvsem angleških in ameriških revij, ki so namenjene problemom mladostniške delinkvence in otrok in mladostnikov z vedenjskimi in osebnostnimi motnjami in njihovemu obravnavanju, še posebej v vzgojnih zavodih. Domneval sem, da bi bilo mogoče iz horizontalnega pregleda ustreznega revialnega tiska zaznati novejša trende, kot se uveljavljajo v institucionalni, izvendružinski vzgoji, prevzgoji in tretmanu ter da bi bilo mogoče zaznati novosti v modelih in metodah obravnavanja delinkventnih in deviantnih osebnosti. Zanimalo me je, če je mogoče zaznati na pragu tretjega tisočletja kaj več, kot nam je bilo na

voljo v 70-ih, 80-ih in tudi 90-ih letih, ko je bil na zatožno klop postavljen tretman, kot smo ga poznali v 60-ih letih. Zanimalo me je, kaj se v prihodnje kaže na obzorju, kaj nam obetajo nova znanstvena odkritja in v katerih smereh vidijo strokovnjaki bolj optimistično, strokovno in znanstveno podprte, učinkovite izhode kot alternativo represivnim, pretežno iracionalnim družbenim odzivom na odklonsko vedenje mladostnikov (tudi odraslih). Pričakoval sem, da bodo presežene dileme o tem, ali so primernejši skrajno represivni prijemi ali psihoterapevtske metode brez posebnega poudarka na pravilih in načelu socialnosti, ki jih morajo obravnavani mladostniki spoštovati. Pričakoval sem, da bodo vsaj v stroki, če že ne v praksi, prevladale strokovno utemeljene in sprejemljive paradigme.

Toda kolikor več literature sem pregledal, bolj mi je postajalo jasno, da so moja pričakovanja iluzija in da nimajo realne podlage. Resnici na ljubo, odkril sem posamične bisere, vendar med številnejšimi konzervativnimi, turobnimi, neobetavnimi, brezosebnimi (beri nehumanimi), predvsem pa instrumentalnimi pristopi in v preteklosti priljubljenimi praksami. Zanimivo bo postaviti v ospredje razmišljanje in poglede pravnih strokovnjakov v Združenih državah Amerike o tem, kaj se je v dosedanjem sodnem sistemu pri obravnavanju mladoletnih delinkventov izkazalo kot neustrezno in kakšen naj bi bil učinkovit sodni sistem zoper mladoletne prestopnike za 21. stoletje. V zvezi s tem Shaybilchik ugotavlja, da se je v 90-ih letih med mladoletniki povečalo število kaznivih dejanj za več kot 50%. Povečalo se je zlasti število kaznivih dejanj, povezanih z nasiljem, s spolnim nasiljem, preprodajo mamil, močno pa se je povečalo tudi število povratnikov. Torej so bili kazenskoupravni ukrepi zoper mladoletnike neučinkoviti, zaradi česar bi jih bilo treba posodobiti in spremeniti. Po mnenju avtorja bi moral učinkovit sistem ukrepov:

1. poskrbeti, da bo postal mladoletnik za svoje dejanje odgovoren;
2. poskrbeti, da se bo mladoletnik v času prestajanja ukrepa poklicno usposobil in da bo postal produktiven državljani;
3. da bi bilo treba v času prestajanja ukrepa in tudi po prestanem ukrepu poskrbeti, da mladoletnik ne bo nevaren socialnemu okolju.

Te tri cilje je mogoče po mnenju avtorja doseči s:

1. hitrim in doslednim ukrepanjem sodišč na odkrita kazniva dejanja mladoletnikov;

2. temeljnim diagnosticiranjem mladoletnikov, ki pridejo prvič navzkriž z zakonom. Pri njih je potrebno še posebej preveriti stopnjo družbene nevarnosti;
3. zagotavljanjem širokega spektra možnosti in razvijanjem kolikor mogoče raznolikih tretmanskih modelov;
4. strnim stopnjevanjem sankcij in strogimi ukrepi za povratnike;
5. legalizacijo detencije (možnost pridržanja mladostnika v priporu že pred izrekom sodbe);
6. legalizacijo vmesnih sankcij (ukrepov). Razen temeljnega ukrepa oz. sankcije lahko sodišče izreče še dodatne ukrepe, kot npr. vključitev v intenzivni terapevtski program ali namestitev za intenzivno nadzorovanje, ali namestitev (na roko) daljinsko vodene zapestnice, s katero je mogoče spremljati mladostnikovo gibanje;
7. uveljavitvijo t. i. "varnih ukrepov". Psihološko svetovanje ali psihoterapija, poklicno usposabljanje, izobraževanje, medicinske intervencije, vse to naj bi bilo organizirano v strogo varovanem okolju;
8. intenzivno pomočjo mladostnikom in nadzorovanjem potem, ko se vrnejo in vzgojnega zavoda oz. iz zapor.

Svetla točka med navedenimi osmimi je tretja, ki govori o tretmanu, o kolikor mogoče raznolikih, diferenciranih obravnavanjih. Edino v tej točki se avtor vzdrži predlogov, kjer ni posebej izpostavljena represija ali kontrola.

Toda v zvezi s tretmanom je treba opozoriti na novejša konotacije, ki so drugačne kot pred 30 ali 40 leti. Tuja, zlasti angleška strokovna literatura je v zadnjem desetletju preplavljena z novimi tretmanskimi metodami in modeli, ki so se menda izkazali kot učinkoviti pri korekciji disocialnih mladostnikov. Poimenovali bi jih lahko s skupnim imenom "kognitivne vedenjske intervencije" ali "kognitivni vedenjski terapevtski modeli in metode". V ta okvir bi lahko uvrstili treninge za premagovanje strahu (fobij). Uveljavili so se treningi oz. terapevtske metode za premagovanje strahu pred šolo, pred zaposlitvijo, pred prevzemanjem odgovornosti in pred socialnimi obveznostmi. V ta okvir sodijo terapevtske metode za bolj razumno (racionalno) načrtovanje in vedenje, treningi za imunost na stres, terapije za izboljšanje intelektualnega funkcioniranja, strukturalne psihoterapije, treningi za izboljšanje metakognicije, za izboljšanje spomina, za razumevanje prebranega. Med treningi in terapijami je velik poudarek na učenju soci-

alnih veščin, discipliniranju in samodiscipliniranju, na metodah za izboljšanje osebne prožnosti (ang. resilience) itd.

Če poskušam v mislih povzeti nekaj malega, kar vem o teh metodah in o uporabi teh metod v praksi, in če pri tem upoštevam kritike, ki so jih podali avtorji, ki odklanjajo kognitivno vedenjsko paradigmo v psihoterapiji, potem se mi vsiljuje vtis, ki bi ga težje opredelil s kognitivnimi argumenti. Gre za neprijeten vtis, ki mi ostaja na robu zavesti od tedaj, ko sem prebral roman "Peklenska pomaranča". Ta vtis se mi vriva v zavest pri vseh terapevtskih metodah in praksah (še bolj pri praksah), ki temeljijo na vedenjski paradigmi oz. sodijo k t. i. programom za modifikacijo vedenja.

Sicer pa sem skeptičen do vseh terapevtskih posegov pri disocialni mladini, še posebej pri disocialni mladini v vzgojnih zavodih. Razlogov za to je več, navedel pa bom le enega med njimi.

Terapevtska vloga postavlja vzgojitelja ali svetovalnega delavca oz. terapevta v nadrejeno vlogo avtoritete, ki ne uporablja klasičnega arzenala restriktivnih in represivnih ukrepov, da bi uveljavila svojo voljo, pač pa se mladostniku približa na mehak, indirektn način, na način, ki ga mladostnik ne razume v celoti. Tudi terapevtovo zagotavljanje, da gre za povsem prostovoljno odločitev mladostnika za sodelovanje, ne zveni prepričljivo, saj doživlja tako vzgojitelje kot svetovalne delavce in terapevte nekje na robu zavesti kot podaljšano roko avtoritete sodišča, ki so neposredna ovira njegovemu neprostovoljnemu bivanju v vzgojnem zavodu. Zato vzgojitelj (svetovalni delavec, terapevt) z disocialnim mladostnikom v terapevtskem odnosu ne more vzpostaviti pristnega človeškega stika. Je v komaj kaj boljšem položaju kot paznik, katerega prednost je v tem, da v nadzorovanega ne posega in ne poskuša prodreti v ozadje njegovega socialnega jaza.

Pred kratkim sem ponovno gledal film Kristofa Kislowskega "Kratki film o ubijanju". Pozoren sem bil na prizor, ko zagovornik vpraša na smrt obsojenega, zakaj ga je prosil za razgovor in se mu hkrati opravičuje, češ: "Slišali ste, da sem se trudil, toda niso upoštevali". Pa mu obsojeni odgovori: "Ne vem, kaj ste govorili, tudi za druge v sodni dvorani ne vem, kaj so govorili, ker nisem poslušal. Ni me zanimalo. Toda ko ste me poklicali po imenu, ko so me peljali po razsodbi v policijski avto, mi je zazvenelo domače in pomislil sem ... morda pa bi ga le prosil za razgovor".

Dobrohoden človeški odnos odtehta pri naših varovancih mnogo.

Če ga ne zmoremo, nam res ne preostane drugega kot terapija. Vseeno kakšna.

Seveda pa pri tem ne mislim, da je slabo, če поблиže spoznamo realitetno terapijo, gestalt terapijo, transakcijsko analizo ali kratkoročne metode psihoanalize. Postajamo občutljivejši pri razumevanju samega sebe in sočloveka, odkrivamo pri sebi in pri mladostniku razsežnosti, ki so nam bile morda prikrite, morda postajamo pri tem bolj profesionalni in nedvomno bogatimo pedagoški proces in medčloveški odnos. Toda na nobeno od psihoterapij ne kaže prisegati, nobeni se ne kaže zavezati, pač pa kaže ostati zvest kompleksni, celostni vzgojiteljski vlogi.

Takšno vzgojiteljevo vlogo je odlično predstavil in utemeljil Nicholas Hobbs (1992), ki poudarja, da je treba prevzgojo disocialnih, čustveno in vedenjsko motenih graditi na pozitivnih pojmih, na predpostavkah normalnosti in zdravja in ne na predpostavkah deviantnosti in bolezni. Njegov pristop je sinteza izobraževanja, usposabljanja, varstva in tretmana. Nicholas Hobbs pri svojem modelu opušča pogled nazaj (v preteklosti) in navznoter (v podzavest) in daje prednost načelu "tukaj in sedaj". Meni, da vedenjske in čustvene motnje niso simptom individualne patologije, ampak znamenje nepravilnega delovanja človekovega ekosistema. Ključne postavke njegovega koncepta obravnavanja mladostnikov v instituciji so:

1. Življenje je treba živeti zdaj in tu, prihodnost je pri tem lahko le izziv za še bogatejšo sedanost. Vsak dan posebej je za mladostnika najbolj pomemben, zato ga je treba napolniti z bogatimi, privlačnimi vsebinami.
2. Če ni zaupanja med mladostnikom in vzgojiteljem, je vzgojitelj v slepi ulici, je na drugem tiru, v drugem svetu in njegove intervencije so brezpredmetne. Pot k zaupanju pa je dajanje pomoči in skupno življenje.
3. Pri mladostnikih je treba kolikor je le mogoče povečati njihovo socialno kompetentnost. Naučiti jih moramo oz. jim omogočiti, da si pridobijo veščine in spretnosti in da si pridobijo nova znanja, s katerimi si bodo lahko utrjevali socialni položaj in si pridobili pozitivno samopodobo.
4. Vzgojitelji naj pri mladoletnikih pospešujejo razvojne procese s tem, da jih vključujejo v realno življenje, da jim omogočijo vključevanje, jih vzpodbujajo in jim pri tem pomagajo, ne da bi jih pri vklju-

čevanju v nenačrtovane socialne interakcije ovirali, jim določali, kaj smejo in česa ne in jih na vsakem koraku nadzorovali.

5. Discipline, samodiscipline in samokontrole se je mogoče naučiti z uveljavljenimi pravili v instituciji, ki so v funkciji interesov (tudi tistih, katerim so namenjene, s sodelovanjem gojencev pri oblikovanju pravil, z doslednostjo in premočrtnostjo ter nadzorovanjem spoštovanja pravil in pogovorom o pravilih, kadar pride do kršitev in do poskusov manipuliranja. Disciplinirano vedenje in samodisciplino je mogoče pri gojencih utemeljiti razumno in smotrno in to s posebnimi metodami in tehnikami (v tej točki Hobbs sprejema kognitivne terapevtske pristope).
6. Čustva je treba izraziti in gojenci morajo imeti možnost, da jih izrazijo, ne glede na to, ali gre za pozitivna ali za negativna čustva. Kljub temu, da naj bi vzgojitelji pri gojencih izražanje čustev spodbujali, pa morajo način izražanja poskušati kultivirati, postavljati okvire in pravila, ki jih je treba spoštovati. Življenje v instituciji naj bo organizirano tako, da bo vsakdanjik prinašal čim več doživetij s spremljajočimi pozitivnimi čustvi. Nova, pozitivna doživetja, še posebej v medosebnih odnosih, ki so spremljana s pozitivnimi čustvi, pomenijo novo učenje, ki lahko postopoma izpodrinja in zamenjuje negativne izkušnje iz preteklosti in vodi k pozitivnim spremembam.
7. Skupina naj bo glavni vir pomoči posamezniku pri odraščanju. Zato morajo vzgojitelji s posegi v formalne in neformalne skupine v instituciji pospeševati procese rasti in progresivnega razvoja skupin. Še posebna pozornost naj velja v skupinah sodelovanju in ne tekmovanju.
8. Ceremonije in rituali prispevajo k strukturiranju življenja v instituciji, prispevajo k redu in k stabilnosti in ustvarjajo pri gojencih občutek varnosti.
9. Fizična aktivnost, kot so športne dejavnosti, pohodi, planinarjenje, prispeva k fizičnemu in psihičnemu sproščanju, h krepitvi in ustvarjanju telesnih spretnosti pa tudi h kondiciji gojencev.

K nekaterim temeljnim sestavinam koncepta vzgoje in prevzgoje, ki bi jih bilo treba po mnenju Nicholasa Hobbsa uveljaviti v vzgojnem zavodu, pa avtor posebej poudarja, da bi moral mladostnik prav vsak dan doživeti kaj prijetnega in veselega. V naših institucijah, pravi, se veliko pogovarjamo o napakah, o krivdi in o strahu, o nemoralnem in

zavrženem vedenju, o gnusu in o zavoženem življenju, zelo malo ali pa nič o bolj veselih in optimističnih stvareh, kot npr. o prijateljstvu, ne znamo se veseliti malih prijetnih stvari, jutrišnjega dne, ko je na programu izlet, ekskurzija, gledališka predstava ali praznovanje ali pa odhod enega izmed gojencev domov.

Ni naključje, da se je doživljajska pedagogika izkazala kot izjemno učinkovita in da so njej podobni programi priljubljeni tako pri mladostnikih kot pri vzgojiteljih. Vsebujejo celo vrsto priložnosti za prijetna doživetja, za doživetje uspešnosti, za samopotrjevanje, za optimizem. Pohodi v gozdove, v gore, v divjino, na morje vzbudijo ljubezen do narave, do gozda, do divjine, do gora in do morja.

To je le manjši del bogatih misli, sugestij in smernic Nicholasa Hobbssa, ki jih naslavlja na vzgojne ustanove. Te ideje za nas večinoma niso nove. Zanimivi in novi pa so poudarki, ki jih pripisuje posamičnim dejavnikom. Še posebej v različnih zvezah izpostavlja pomen vsakdana, trenutka, ki ga živimo tukaj in zdaj. Ta naj bi bil bogat in izpolnjen s prijetnimi doživetji in pozitivnimi čustvi. V teh poudarkih zagovarja Nicholas Hobbs enaka stališča kot nekateri teoretiki nemške socialne pedagogike, med katerimi je treba posebej omeniti H. Thierscha.

Navedena razmišljanja so namenjena obravnavanju delinkventnih, disocialnih mladostnikov v vzgojnih ustanovah, v zvezi s katerimi se soočamo z že kar vsakdanjim refrenom: delinkventnost narašča, vedno več je med mladimi nasilništva, širijo se zasvojenosti z drogami, alkoholom, narašča število samomorov med mladimi itd.

Daniel Golman v svetovni uspešnici "Čustvena inteligenca" (1995) na nekem mestu pravi takole: morda je najbolj zaskrbljujoč podatek, ki smo ga dobili iz ankete za starše in učitelje, ki kaže, da se generaciji staršev in učiteljev sedanja generacija mladih zdi bolj čustveno vznemirjena kot generacija pred njo, bolj osamljena in depresivna, bolj jezna in nedisciplinirana, bolj nervozna in zaskrbljena, bolj impulzivna in agresivna.

Podobno o mladih današnjega časa razmišlja Heitmayer. To je tisto, kar Nicholas Hobbs vidi kot posledico motenega ekosistema. Nasilje, nemir, hitenje, nervoznost in zaskrbljenost, kar doživljajo in čemur so izpostavljeni mladi, ustvarjajo njihovo nasilje, nemir, hitenje, tudi njihovo nervoznost in zaskrbljenost.

Če lahko sprejmemo sporočilo o zaskrbljujočem razraščanju osebne in socialne patologije pri mladih in če soglašamo z razlagami, da so vzro-

ki v motenem ekosistemu, potem kaže večji del naše pozornosti preusmeriti v družbo, v socialne sisteme in v njihove podsisteme, v socialne skupine in v posameznike (tudi k samemu sebi), ki so sestavni deli skupin, socialnih podsistemov in sistemov. In v zvezi z osebno in socialno patologijo pri mladih se bomo kaj hitro osvestili, da je ne bo mogoče zajeziiti niti z represijo niti s terapijo. Če bomo prisluhnili sporočilom in sugestijam Hobbsa in mnogih, ki razmišljajo na podoben način, pa ne bomo izbrali pravega zdravila le za mlade generacije in njihovo patologijo, pač pa tudi za lastno patologijo, ki ustvarja patologijo mladih.

O tem problemu piše Linda Lantieri v članku "Od kaznovanja k prevenciji" (1996). Identificira načela preprečevanja nasilja, pri tem pa izhaja iz obsežne, večletne raziskave. Med drugim pravi, da je zavod za mnoge vedenjsko in čustveno motene mladostnike zadnja javna ustanova, ki jih poskuša naučiti veščin in jim daje napotke za življenje preden se ti mladoletniki znajdejo v zaporu. In če bodo hoteli vzgojni zavodi skupaj z vsemi drugimi vzgojnimi ustanovami mladim zagotoviti preživetje v naslednjem desetletju, v začetku novega tisočletja, se bodo morali naučiti vzgojiti tudi njihovo srce in ne le njihovega duha in razum.

Z razmišljanji na temo "Kam in kako vzgojne ustanove v prihodnje" bi lahko še nadaljeval. Lahko bi še bolj podrobno poročal o vsebinah, stališčih, o koncepcijah in o vizijah, ki so me navdajale z neprijetnimi občutki, z vsebinami, ki nam jih kažejo strokovnjaki kot dobro možnost, pa bi jih najraje pozabil in zamolčal, kot da jih ni, kot da se o njih ne piše.

Lahko pa bi podrobneje poročal tudi o vsebinah, ki predstavljajo bolj človeške in hkrati strokovno sprejemljivejše in bolj ekonomične perspektive. Med avtorji, s katerimi bi želel obsežneje in podrobneje seznaniti bralce "Socialne pedagogike", še posebej vzgojitelje v vzgojnih ustanovah, sta nedvomno Linda Lantieri in Nicholas Hobbs, ki je bil v sestavku že omenjen, pa še kdo. To so strokovnjaki, katerih obsežno znanje, bogate izkušnje in tankočutnost za individualne usode otrok s težavami v socialni integraciji bi kazalo vplesti v koncepte našega dela v prihodnje, v koncepte za tretje tisočletje.

Literatura

Bilchik, S. (1998). A juvenile justice system for the 21st century. *Crime & Delinquency* 4 (1), 89-101.

Brendetmo, L.K. in Ness, A.E. (1995). Fixing flaws or building strenghts? Reclaiming children and youth. *Journal of emotional and behavioral problems*, 4 (2), 2-7.

Newman, D. (1992). Nicholas Hobbs and school of joy. *Journal of emotional and behavioral problems*, 1 (2), s. 44-48.

Dekleva, B. (1992). Evropski simpozij "Adolescenti v devetdesetih: Problemi in perspektive". *Revija za kriminologijo in kriminalistiko* 43 (4), 394-396.

Gottesman, M. (1994). *Recent changes and new trends in extrafamilial hild care: An international perpspective*. London: Whithing and Birch.

Lantieri, L. (1997). From punishment to prevewntion: Educating the hearth. *Journal of emotional and behavioral problems*, 6 (3), 155-159.

Maag, J. W. in Webber, J. (1995). Cognitive therapies: Past trends, current practices and future directions. Reclaiming children and youth, *Journal of emotional and behavioral problems*, 4 (2), 70-74.

Skalar, V. (1998). Vzgojne ustanove na prehodu v postindustrijsko družbo. *Socialna pedagogika*, 2 (2), 5-18.

Zionts, P. in Zionts, L. (1995). Rational emotional behavior therapy with troubled students. Reclaiming children and youth. *Journal of emotional and behavioral problems*, 4 (2), 105-108.

Strokovni članek, prejet junija 1999.

Marta Jenko

Povzetek

Članek predstavlja model celostnega pristopa pri obravnavi drugih mladoletnikov. Avtorica članka kot avtorica delovanja v srednji šoli uporablja model pri delu s problematizirani, neiskoristnimi, težko prilagodljivimi mladostniki. Teoretična podlaga obravnave je Glasovjeva teorija izbire, vedenjski pristop in spreminjanje vztrajnosti po gestalt teoriji.

Ključne besede: mladoletnik, obravnavanje, teorija izbire, gestalt, vedenjski pristop

